

59

ITEM ITEM I
TEM ITEM IT
EM ITEM ITE

revista de ciencias humanas

5

UNIVERSIDAD DE ALICANTE

I T E M
REVISTA DE CIENCIAS HUMANAS

Con la colaboración de la
Caja de Ahorros de Alicante y Murcia

número 5

año 1981

CENTRO DE ESTUDIOS UNIVERSITARIOS
FACULTAD DE FILOSOFIA Y LETRAS
UNIVERSIDAD DE ALICANTE

Sumario

E. Matarredona Coll: <i>Evolución demográfica del Alto Vinalopó</i>	7
J. Uroz Sáez: <i>Sobre la sociedad edetana</i>	21
R. Ramos Fernández: <i>Aspectos culturales de la Alcudia de Elche - Ensayo de interpretación arqueológica</i>	39
J. M. del Estal: <i>Singular relevancia del "Castrum d' Alacant" a tenor de una provisión real inédita de Pedro IV de Aragón</i>	51
R. M. Blasco Martínez: <i>Los protocolos notariales en la provincia de Alicante. Primera aproximación a un problema</i>	65
J. L. Román del Cerro: <i>La significación de los morfemas de tiempo. Hacia una reconstrucción de la estructura temporal</i>	81
L. Alpera Leiva: <i>Cap a una interpretació sociolingüística i semàntica dels problemes d'interferències i de substitucions lèxiques en el valencià meridional</i>	93
J. M. Tortosa: <i>Lengua y desarrollo: algunas relaciones</i>	107
R. Alemany Ferrer: <i>Un antecedente olvidado de Antonio de Nebrija: La obra lexicográfica de Alonso de Palencia</i>	119
I. Mateo: <i>La entropía como metáfora en V. de Thomas Pynchón</i>	133
J. Asensi Sabater: <i>Introducción al régimen autonómico de la Constitución Española de 1978</i>	151
R. Medina Rubio: <i>Nueva izquierda y tecnocracia en recuerdo de Herbert Marcuse y Rudi Dutschke</i>	173
M. J. Bono Guardiola: <i>Rafael Altamira: Ideario pedagógico de un humanista liberal</i>	185
M. Maragón Maestre: <i>Comentario de libros recibidos</i>	197

I T E M Revista de Ciencias Humanas.

Director: Antonio Gil Olcina y Manuel Moragón Maestro; Subdirector: Juan Luis Román del Cerro; Redactor Jefe: Manuel Oliver Narbona; Administrador: Jaime Crespo Giner; Consejo de Redacción: Emilio Feliu, José Uroz, Rafael Navarro, Enrique Giménez, Mario Martínez, Enrique Rubio, María José Bono, Francisco Gimeno, M. A. Lozano.

Correspondencia, suscripciones, reseñas y distribución

I T E M. Facultad de Filosofía y Letras de Alicante.

Suscripción anual.

España: 200 Ptas. Extranjero: 300 Ptas.

Número suelto:

España: 125 Ptas. Extranjero: 150 Ptas.

CAP A UNA INTERPRETACIO SOCIOLINGUISTICA I SEMANTICA DELS PROBLEMES D'INTERFERENCIES I DE SUBSTITUCIONS LEXIQUES EN EL VALENCIA MERIDIONAL.

Lluís ALPERA

Universitat d' Alacant.

En primer lloc, les darreres anàlisis en matèria de dinàmica lingüística neguen la possibilitat de considerar els elements funcionals i normals de cada llengua independentment de les condicions culturals determinants del procés comunicatiu. Per tant, creiem indispensable d'aprofitar-nos de les indagacions científiques de la història social dels Països Valencians per tal de bastir el marc necessari que n'explique la història lingüística.

En segon lloc, en estudiar la penetració lèxica del castellà sobre el valencià meridional d'un setmanari satíric alacantí de finals del segle XX —"El Amic del Poble"—, hem fet un estudi aplicat dins les 3 modalitats semàntiques següents: Substitució, Desplaçament i Innovació, a través d'una fase d' "us expressiu".

1.— DIVORCI ENTRE LLENGUA I CULTURA AL PAIS VALENCIA.

1.1.: Llengua i cultura ha estat el divorci general, des del Decret de Nova Planta, al llarg de tot el domini lingüístic català. Aquest decret donava una nova estructura política, militar i econòmica als Països Catalans —1707 al País Valencià, 1715 a les Illes i 1716 al Principat—, assegurant per damunt de tot, l'autoritat del rei. Per això foren abolides les institucions tradicionals i substituïdes per un sol organisme, la Reial Audiència, presidida pel capità general de la qual depenien les altres autoritats civils.

1.2.: Quant a la llengua catalana, les mesures oficials van ser-hi ben radicals: "Las causas de la Real Audiencia se sustanciarán en lengua castellana" (1). En definitiva, totes les qüestions públiques havien de ser dirimides en castellà. Dues noves lleis reforçarien políticament la "nova situació": un decret de 1717, pel qual l'administració de la justícia devia utilitzar exclusivament el castellà, i una reial cèdula de Carles III, de 1768, que obligava l'ensenyament primari o secundari a fer-se en castellà.

1.3.: Amb la prohibició, per tant, del català per a les funcions públiques, venia a consolidar-se el procés de castellanització que l'aristocràcia valenciana havia iniciat des del S. XV (2). Recordem, a més, que el castellà fou també la llengua exclusiva de la Inquisició, així com la pròpia dels bisbes anomenats directament per la Corona. Durant el S. XVII, a partir de l'expulsió dels moriscos (1609), la situació podia ser descrita així: un nivell superior nobiliari i eclesiàstic usant el castellà, i tota la resta de la població —la immensa majoria— parlant català. S'havia interromput així la tradició literària catalana del País, però de cap manera la popular.

1.4.: Es evident que la llengua literària, davant tant de les defeccions de les classes superiors del País així com de les radicals mesures dels decrets reials abans esmentats, fos decididament el castellà. Nogensmenys, van haver-hi al llarg de tots aquest segles, veus d'intel·lectuals que alçaven llurs crits de protesta davant l'actitud d'abandonament —quan no de rebuig— de les esmentades classes dirigents del País Valencià (3). Intents, en definitiva, aïllats que no interromperen en absolut l'ús oficial i literari del castellà, en tot moment.

1.5.: El detriment sofert pel català al País Valencià a partir del s. XVI va quedar circumscrit, com hem dit, al nivell culte o superior. L'ús popular romangué completament actiu i infecund. Al País Valencià, fins avui, no ha existit ni ha estat concebible una producció popular en castellà. Açò vol dir que el conflicte no ha trascendit durant la major part del temps els límits culturals i socials d'aquell nivell superior. Les lluites, expectatives i ansietats no han afectat, per tant, sinó a un petit nombre de valencians. Com a tots els altres països d'Occident, dins el País Valencià la vida ha estat secularment escindida en dos nivells. L'ús del català ha romàs ací intacte a nivell popular. Però, com és natural, els escriptors d'aquest sector s'han limitat a usar un llenguatge vulgar, sense més grans ambicions. La consciència lingüística popular ha donat a l'idioma la denominació estreta i impròpia de "valencià", sense plantejar-se en cap cas el

problema de l'origen d'aqueix idioma ni el de les seues relacions amb formes veïnes. A nivell superior ha existit —encara que no ha prevalgut, per la presència del castellà— un intent reivindicador de la llengua d'estil cultista i, generalment, arcaïtzant. En el seu intent restaurador, aquests autors hagueren de transcendir els límits dialectals i apel·lar a una primitiva unitat —anomenada per ells llemosina—, de la qual haurien derivat parles “germanes”, com el “provençal”, “català”, “valencià”, i “mallorquí”. Aquesta fou, poc més o menys, la idea mantinguda per Llorenç Mateu (segle XVII), Marc A. Orellana i Carles Ros (segle XVIII) i Constantí Llombart (segle XIX). Com s'hi pot veure, aqueixa hipotètica llengua llemosina encloïa en realitat dos idiomes distints: L'occità —mal dit “provençal”— i el català, comprenent aquest el “valencià” i el “mallorquí”. Però l'equívoc va subsistir fins ben entrat el segle XIX. De fet, només una clara contraposició respecte de l'occità revelaria la indiscutible unitat més decisiva de la consciència lingüística i el supòsit imprescindible per a una normalització.

1.6.: Previsiblement, els escriptors populistes acusaren de pedant i anacrònica la pretenció restauradora. El seu idioma era un valencià dialectal. A aquesta línia van pertanyer els satírics valencians del S. XVI (Valero Fuster, Andreu Martí) i del XVII (P. Mulet, Pere J. Martí). Curiosament, i com a prolongació de l'esperit de l'escola satírica, en el s. XVIII reixqué un altre gènere parateatral i genuïnament valencià: el col·loqui, d'una gran acceptació popular, directe i esqueixat on s'hi veuria reflectit l'actitud i l'estil dels populistes. La tradició dels col·loquis per als escriptors populistes desembocaria, per un costat, en la premsa política de la primera part del segle: “El Mole”, “El Cresol”, “El Tabalet”, “La Donsayna”, “El Sueco”, etc., on escriptors com Bonilla, Bernat i Baldoví i Pasqual Pérez seran fidels continuadors dels col·loquiers setcentistes i de la literatura festiva de propaganda patriòtica o política del període napoleònic i del trienni liberal (4). Com que la intenció dels autors d'aquesta modesta literatura de consum popular era d'atraure's el poble a la causa del progressisme de l'època i com que el públic a què s'adreçaven era monolingüe, decideixen de parlar-li en la seua llengua, en valencià dialectal, amb una absoluta despreocupació pels esforços dignificadors de l'idioma que miraven de realitzar els Reinaixentistes erudits i cultes.

1.7.: L'altra vessant de la tradició dels col·loquis desembocarà en la floració del sàinet vuitcentista, coetani de l'auge d'un altre subgènere teatral, el dels miracles, que escenifica episodis de la

vida de S. Vicent Ferrer i l'origen del qual és rastrejable en el s. XVII. El teatre popular que triomfava entre les classes mitjana i inferiors de la darrerria del s. XIX —el d'Escalante, Balader, Liern i Palanca— i que recollia les inquietuds i els costums de les capes populars valencianes amb un llenguatge viu i directe, usava també el nivell dialectal i castellanitzat. Es més: els sainets bilingües d'Escalante testimonien el conflicte lingüístic de la València de la seua època i la castellanització idiomàtica de les classes mitjanes per tal de diferenciar-se de les classes populars. I, dins aqueix mateix sentit diferenciador, cal observar que fou dins aquesta tradició populista on foren abandonats els antics usatges ortogràfics catalans i substituïts desencertadament per les normes castellanes. En suma, com ens diu Aracil textualment: "podem dir que el corrent "popular" valencià va fabricar una literatura de consum immediat, i **no es va proposar mai de fer una costosa inversió previsorà, com hauria estat la reforma ortogràfica.** La brutal limitació del seu horitzó li va estalviar qualsevol inquietud ambiciosa. Una altra cara de la limitació fou el localisme. La consciència lingüística dels autor popular va ésser tan estreta, que no va depassar l'àmbit dialectal. La *Gestalt* de la unitat catalana global va escapar a la seua percepció". I afegeix el propi Aracil a continuació: "consum immediat, localisme i absència d'ambicions —fins i tot de nocions— lingüístiques són les tres deficiències interdependents que han afligit la literatura popular valenciana" (5).

1.8.: Fins ací hem volgut situar la perspectiva històrica, el paper i els objectius de les dues tradicions —cultista i populista— del País Valencià i subratllar-ne, així, el divorci existent entre llengua i cultura a casa nostra. I com que els darreres anàlisis en matèria de dinàmica lingüística neguen la possibilitat de considerar els elements funcionals i normals de cada llengua independentment de les condicions culturals determinants del procés comunicatiu, hem cregut indispensable d'aprofitar-nos d'algunes indagacions científiques de la història social del País Valencià per tal de bastir el marc necessari que explique millor: a) la història de les actituds lingüístiques i b) els problemes d'interferència i de substitucions lèxiques en el català meridional. Per tant, al conflicte global de llengua y cultura, hem de passar a d'altres més específics que es plantegen en el nostre treball: el de la "catalanografia" vs. "catalanofonia" pel qual comprovem que mentre la primera es retrau a situacions de laboratori i de limitats cenacles literaris, la segona, lliure per complet dels sistemes fonològic i gramatical, desemboca

en una situació anodina a favor d'interferències i de substitucions lingüístiques.

1.9.: Per supost, no ignorem que l'impacte dels factor externs a partir de les recents investigacions del contacte de llengües no pot quedar reduït tan sols al nivell lèxic, sinó que afecta a altres plans no lèxics, en particular als subsistemes gramatical i fònic de les llengües. Recordem que Weinreich ja plantejà els fenòmens d'interferència fònica sobre varietats d'estímul i resistència com a configuradors del saber lingüístic. Finalment, caldria esmentar com un altre conflicte important el de la complexitat sicolingüística en el valencianoparlant entre la única llengua que parla espontàniament, la pròpia, i la única que escriu fàcilment, el castellà.

2.— PLANTEJAMENTS TEORICS DE LES INTERFERÈNCIES I SUBSTITUCIONS LEXIQUES.

Abans de passar a l'objectiu bàsic del present treball —el d'oferir una tria sistematitzada de castellanismes registrats en un contexte propi de la tradició populista valenciana de finals del s. XIX—, haurem d'esmentar, d'una manera ràpida, alguns dels problemes teòrics que plantegen les interferències lingüístiques (6).

2.1.: La interferència lingüística es presenta ben forta quan concorren dos tipus de semblança: a) la pròxima identitat o similitud, en el pla de l'expressió, del material lèxic entre llengües estretament emparentades: i b) la identitat, propera identitat o similitud de funcions del sistema lèxic. (7)

2.2.: La *confusió matrís* plantejada per Haugen a partir d'alguns trets parcialment coincidents entre llengües que, identificades pels parlants, portarien a una extensió innovadora de la homogeneïtat, amb la consegüent ruptura de distinció entre els còdis (8).

2.3.: Quant a l'abast o límit de la convergència esdevé bastant problemàtica, i mentre alguns opinen que no arriba més enllà de coincidències purament externes— tals com la imitació directa d'alguns sons, préstecs d'elements lèxics o d'alguns fets gramaticals—, Martinet creu, pel contrari, que no existeix cap límit respecte a l'extensió de convergència de dues llengües així com, mentre les necessitats de comunicació difereixquen una regió d'altra, no pot haver-hi homogeneïtat lingüística completa (9).

2.4.: Haugen, que va establir la conveniència metodològica del terme préstec (*borrowing*) sobre unes determinades premisses, va plantejar dos tipus de préstecs: importació i substitució. Si el préstec és semblant al model perquè un parlant natiu l'accepte com a propi, podem dir que el parlant, ha importat el model a la seua llengua, sempre que represente una innovació. L'haurà substituït si el parlant ha reproduït el model inadecuadament, segons certa pauta similar de la seua pròpia llengua (10).

2.5.: El propi Haugen, enfront de la discutida qüestió de la resistència estructural al préstec, establia una escala d'adoptabilitat que presentava una correlació en l'organització estructural de la llengua prestatària. Així mateix, afirmava que la escala de receptivitat, establerta per alguns escriptors, és en realitat una diferència en les relacions entre importació i substitució.

2.6.: La dificultat en la identificació dels préstecs estarà, segons Haugen, en el fet de no haver distingit d'una manera clara el problema històric i el sincrònic per part dels investigadors que han treballat en el tema. En efecte, l'abundor dels estudis sincrònics o descriptius havia abocat al plantejament de la distinció, sense adornar-se que els resultats d'un procés històric, com el préstec, no era simplement possible per un estudi purament sincrònic i esdevenia insoluble sense un complet anàlisi de l'estructura que prendria també com a clarícia les freqüències relatives dels element analitzats.

2.7.: El terme d'interferència fou introduït per Weinreich l'any 1953, com tots sabem, i definit com una desviació de les normes d'una llengua sota la influència dels elements d'altra. Els fenòmens d'interferència són considerats per Weinreich com resultants de dos forces oposades: estímuls d'interferència i resistències a la mateixa. Tots dos factors poden ser, al seu torn, estructurals o no estructurals, segons un criteri lingüístic. D'altra banda, si la interferència succeix tan sols en una direcció de dues llengües en contacte, és deguda a factors no estructurals, com ara el marc cultural i la història de la vida lingüística del parlant. El grau d'influència dels factors externs sobre el desenvolupament d'una llengua, especialment en el seu nivell lèxic, és realment ben notable.

2.8.: Tot i jugar els factors externs un paper decisiu, no vindrien a determinar directament l'activitat lingüística, sinó més bé la configuració del saber lingüístic. Coseriu, per la seua banda, prefereix parlar més que de factors externs i interns, històrics i estructurals, dels factors "sistemàtics" i dels "extra-sistemàtics".

Mentre que dintre els factors "sistemàtics" posaríem tot allò que pertany a les oposicions funcionals i a les realitzacions normals d'una llengua, els "extra-sistemàtics" abraçarien tot allò que es refereix a la varietat del saber lingüístic en una comunitat parlant i al grau d'aquest saber (12).

2.9.: Les condicions del canvi són, per tant, culturals i funcionals, és a dir, troben, per una banda, la seua determinació positiva i negativa en les condicions del saber lingüístic, i d'altra s'acomoden a una renovació sistemàtica.

3.— ELS CASTELLANISMES EN EL CATALA.

3.1.: Com tothom sap, el vocabulari és la part menys sistemàtica del sistema d'una llengua i, per tant, la més susceptible de ser influïda per altra. Les diferències lèxiques entre el català i el castellà són, en general, poc importants, i caldria més bé parlar de les nombroses concomitàncies degudes, per una part, als nombrosos castellanismes, i d'altra al caràcter romànic comú.

3.2.: Entre els aspectes lingüístics més interessants d'interferència es troba, per tant, el dels castellanismes, que responen a la llarga decadència de les nostres lletres en el passat com ja hem subratllat, i a la depuració que va suposar la fixació de la llengua moderna. Fruit d'aqueixa convivència centenària seran diversos mots, alguns admesos dins la llengua normativa com *bodega*, *bombo*, *borratxo*, *bucle*, etc.; d'altres no admesos però d'un ús més o menys general: *alabar*, *apoiar*, *barco*, *abono*, *andén*, *averiguar*. Un tercer grup ben freqüent és el cas de *bueno*, *colmo*, *cuidado*, etc., en què el catalonoparlant, tot i tenir-ne una alta consciència de ser castellanismes flagrants, els accepta com a tals (13).

3.3.: Germà Colon ha plantejat la divisió dialectal del català a base de diferències lexicològiques i ha caracteritzat així el lèxic valencià:

- a) un relatiu individualisme, en relació a la sèrie de termes desconeguts d'altres dialectes catalans.
- b) Mossarabismes, en principi considerats com castellanismes.
- c) Peculiaritat semàntica de certs mots.
- d) Arcaïsmes lèxics, coincidint amb els dialectes occidental i baleàric.

e) coincidències de base etimològica entre el valencià i el castellà, enfront del català oriental (14):

3.4.: Així mateix, Veny, seguint les teories de Bartoli, estableix les diverses zones dialectals del domini català, sobre les coordenades de fidelitat i evolució, enfront del caràcter més innovador del català central, de la següent manera:

a) àrees aïllades: Balears, País Valencià, Catalunya occidental, Rosselló i Alger.

b) àrees laterals: Catalunya occidental, País Valencià i Rosselló.

c) àrees posteriors: Balears, País Valencià, Tortosa, Lleida i Alger (15).

3.5.: El País Valencià, d'acord amb aquest esquema, respondria per una banda a factors de llibertat i autonomia lingüística en qualitat de zona aïllada, i, d'altra a caràcters tradicionals, conservadors i arcaïtzants, segons les laterals i posteriors.

En definitiva: zona de grans contrastos lingüístics que, pel que fa al valencià meridional (des d'Alzira fins Guardamar) "ha mantingut vius una sèrie d'arcaïsmes fonètics (*ʒ* africada de *jove*, *v* labiodental de *vi*, *l*, de *colp*, (e) de *fenoll*, etc.) o lèxics (*brial* 'enagos', *ruscà*, 'bugada', *oldre* 'olorar', *ans* 'abans' (...); això contrasta amb les innovacions, dins el sistema lèxic català, que tenen com a base el castellà". I a continuació afegeix el propi Veny: "Però el que no deixa de ser sorprenent és que, dins la llavassada lèxica castellanitzant, en alguns casos el valencià meridional hagi adoptat aquests materials estranys al seu sistema millor que en altres àrees més pures: *regal* i no *regalo*, *barat*, i no *barato*, *fulà* i no *fulano* etc." (16).

4.— CASTELLANISMES DEL VALENCIA MERIDIONAL DE FINALS DEL XIX.

4.1.: Hem centrat la nostra atenció, en estudiar els castellanismes del valencià meridional, en una revista satírica de finals del s. XIX que cau de ple dins la millor tradició populista valenciana que hem descrit en la primera part del present treball. El setmanari, publicat a la Ciutat d'Alacant el 1899, s'anomenava "El Amic del Poble". Consta de 13 números i l'hem trobat a la Biblioteca Pública Provincial (d'Alacant), no figurant en cap dels repertoris bibliogràfics provincials més coneguts (17). Com en altres revistes periòdiques satíriques de l'època al País Valencià, aquest

periodisme no pretenia de fer literatura estètica, sinó proselitisme polític unes vegades, i un cert tipus de crítica social —més o menys festiva, més o menys virulenta— d'altres. Com els seus predecessors, la causa originària no era la Renaixença sinó el Liberalisme i la seua càrrega crítica; d'aquí, la utilització sistemàtica del valencià dialectal, donat la seua absoluta despreocupació —quan no hostilitat— pels esforços dignificadors de l'idioma que aleshores realitzaven els renaixentistes.

4.2.: A l'hora de sistematitzar la mostra de castellanismes que hem triat de "El Amic del Poble", hem cregut que podríem servir-nos de l'esquema de les modalitats semàntiques aplicat per Cerdà al seu article "Apreciaciones generales sobre castellano /x/ → cat. (x) en el Campo de Tarragona" (18). Ara bé, caldrà advertir d'entrada que, tot i que l'objectiu de tots dos ha estat d'estudiar el nivell de parla del català, els nostres castellanismes presenten els següents problemes específics:

a) es tracta d'una parla dialectal alacantina de fa 80 anys, on en l'actualitat l'impacte i el trasbals de les diverses onades migratòries han incidit plenament i dificulten poderosament la comprovació dels límits dels castellanismes o l'extensió semàntica dels mateixos.

b) El nivell de registre dels castellanismes que presentem és el d'una font escrita del passat, concretament del periodisme satíric de què parlàvem. No és, per tant, la via oral pròpiament dita, tot i que aquest periodisme cau de ple dins la tradició populista: mirar de reflectir aquell nivell col·loquial, dialectal, de la parla.

c) En tot cas, la tribuna periodística esdevé, *velis nolis*, una mena de sedàs lingüístic, on el periodista ha de fer una certa reflexió sobre el llenguatge i una certa i mínima selecció de vocables. Paradoxalment, en el cas de la tradició populista, podria haver-se traduït en un increment de castellanismes, potser per la intenció de l'autor de voler distanciar-se d'unes possibles pautes del llenguatge culte.

d) D'aquí que potser fóra interessant d'establir en un altre treball un registre de freqüències de castellanismes entre aquest tipus de tradició populista —el del periodisme satíric— i el de l'altra vessant populista del XIX— el dels sainets costumistes.

4.3.: Les tres modalitats semàntiques fonamentals que estableix Cerdà en la penetració lèxica del castellà sobre el català en el seu estudi aplicat del Camp de Tarragona són: Substitució, desplaçament i Innovació, a través d'una fase d' "ús expressiu".

4.3.1.: En primer lloc, la Substitució comprén els castellanismes que s'han adoptat a costa de formes autòctones d'ús feble o arcaïtzant, que han acabat per desaparèixer en part o totalment en el llenguatge col·loquial i familiar. Són, en definitiva, aportacions lèxiques, però no pròpiament semàntiques, donat que la substitució castellana conté el mateix camp semàntic que el mot català substituït. La substitució pot ser total o parcial, i aquesta última, al seu torn, es divideix en semàntica i expressiva.

Heus-ne ací la llista de castellanismes triats que encaixen dins la Substitució Total:

Abogat	(per advocat)
Adiós	(per adéu)
Apresiar	(per estimar)
Asera	(per vorera)
Barrio	(per barri)
Chillar	(per cridar)
Dudar	(per dubtar)
Grit	(per crit)
Laguna	(per llacuna)
Llimosna	(per almoïna)
Pago	(per pagament)
Resibir	(per rebre)
Robo	(per robatori, llatrocin)
Silensio	(per silenci)

Quant a la substitució parcial semàntica, tenim les següents mostres:

Compañero	(per company)
Cura	(per capellà)
Después	(en acabar)
Lograr	(per aconseguir)

4.3.2.: En el Desplaçament, la implantació dels castellanismes no s'ha fet sobre el buit semàntic total sinó parcial; és a dir, els seus efectes són totalment lèxics, i en part, semàntics, cap a una major precisió de sentit.

a) Total:	
remediar	per remeiar

llevar   per portar, dur

b) Parcial Major:

Algo   (per un poc)
Guapo   (per bonic, presumit, valent)

c) Parcial Menor:

Cochiná   (per porcada)
Chubasco   (per xafegada)
Demassiat   (per massa)
Ensanche   (per eixample)
Estercolero   (per femer)
Llimpio   (per net)
Riego   (per reg)
Tajo   (per tall)

4.3.3.: Finalment, la Innovació és aplicada a objectes o particularitzacions semàntiques de tipus expressiu. Constitueixen una aportació tant lèxica com semàntica. Dins la innovació semàntica hem pogut encabir-hi els següents castellanismes:

Adoléixer
Allanament
Brío
Coloquio
Desempeñar (un paper)
Despedir (un perfum)
Engrandeximent
Estrago
Hechisera
Individuo
Infundio
Soberbio

4.4.: Hem comprovat, en aplicar aquest esquema, que en major nombre de castellanismes triats encaixen, d'una manera semblant als resultats obtinguts per Cerdà al Camp de Tarragona, dins els apartats següents: Substitució Total, Desplaçament Parcial Menor i la Innovació Semàntica.

No hem pogut trobar, pel contrari, cap castellanisme que encaixàs tant dins la Substitució Parcial Expressiva com dins la

Innovació Expressiva. Per tant castellanismes del tipus *ajajá* (per caram), *cojón(es)* (per colló(ns), *jamás* (per mai), *ojalá* (per tant de bo), etc., registrats al Camp de Tarragona, no els hem trobat al nostre setmanari satíric.

Com hem apuntat abans, de vegades desconeixem l'amplitud semàntica d'un castellanisme de fa vuitanta anys. Es el cas de *primo*.

L'utilitzaven sempre amb sentit figurat? Substituïa fins i tot el terme català *cosí* en alguna ocasió, en referir-se al familiar pròxim, com passa avui dia en alguns pobles?

Finalment, voldríem apuntar, a nivell fonològic, el procés tradicional del fonema castellà /x/ → català /k/ registrats al nostre setmanari. Heus-ne ací alguns exemples:

“La China y el Capón”

“El hombre y la muquer”

“La lley del Evanquelio”

“Los quefes silvelistas”

“Traque y cuegos completos de ropa interior”

etc.

NOTES I REFERENCIES BIBLIOGRAFiques

- (1) Decret de Nova Planta, text legal promulgat per Felip V el dia 16 de gener de 1716.
- (2) Fins fa poc, hom deia que el punt de partida d'aquesta castellanització, per al País Valencià fou la postguerra de les Germanies (1522). Ara, gràcies sobretot a les recents investigacions del professor A. Ferrando Francés sembla que la castellanització, o almenys l'acceptació del fet bilingüe, arranca ja del segle XV. Castellanització estimulada, en gran part, pels grans interessos que els Trastàmars crearen entorn seu amb motiu dels repartiments de terres a l'aristocràcia castellana. Això explicaria ja, segons el prof. Ferrando, l'existència de tertúlies literàries bilingües just al cim de l'esplendor cultural de la literatura catalana de la València del XV.

- (3) Vegeu: Sanchis Guarner, M.
1963. Els valencians i la llengua autòctona durant els segles XVI, XVII i XVIII. Institución Alfonso el Magnánimo. Valencia.
Pitarch, Vicent.
1972. Defensa de l'idioma. Tres i Quatre. València.
Fuster, Joan.
1976. La Decadència al País Valencià. Curial. Barcelona.
Alpera, Lluís.
1969. Conciencia y normalización lingüística en el País Valenciano, apud Filología y Crítica Hispánica (homenaje al prof. Sánchez Escribano). Alcalá, Madrid. pp. 335-45.
- (4) Vegeu: Sanchis Guarner, M.
1968. La Reinaixença al País Valencià. Tres i Quatre. València.
1978. El sector progressista de la Reinaixença valenciana. Universitat de València. València.
Blasco, Ricard.
1979. Poesía política valenciana. De la monarquía absoluta a la Segona República (1802-1938). Tres i Quatre. València.
Simbor Roig, Vicent.
1980. Els orígens de la Renaixença Valenciana. Universitat de València. València.
- (5) Aracil, Lluís V.
1968. Introducción a E. Escalante, Les xiques de l'entresuelo. Tres forasters de Madrid. Garbí. València.
- (6) Per a aquesta segona part del nostre treball, ens ha estat molt útil l'excel·lent síntesi que fa el prof. F. Gimeno dins la seua tesi doctoral encara inédita — "Sociolingüística catalana: el habla marinera de Santa Pola", Universitat de Murcia, 1975— d'alguns dels problemes teòrics que planteja la sociolingüística.
- (7) Vildomec, V.
1963. Multilingualism. General Linguistics and Psychology of Speech. A. W. Sythoff. Leyden, p. 168.
- (8) Haugen, E.
1971. Bilingualism, Language Contact and Immigrant Languages in the United States: A. Research Report 1956-70, in Current Trends in Linguistics. Linguistics in North America, 10, I Mouton. The Hague-París, pp. 505-91.
- (9) Martinet, A.
1971. El lenguaje desde el punto de vista funcional. Madrid. p. 159.
- (10) Haugen, E.
1950. The Analysys of Linguistic Borrowing. Language, 26, p. 212.
- (11) Weinreich, U.
1953. Languages in contact. Findings and problems. Mouton. The Hague.

- (12) Coseriu, E.
1973. Sincronía, diacronía e historia. El problema del cambio lingüístico. Gredos. Madrid.
- (13) Badia Margarit, A.
1951. Gramática histórica catalana. Noguer. Barcelona. pp. 46-7.
- (14) Colon, G.
1955. El valenciano. Congrès International de Linguistique Romane. Barcelona. II. pp. 143-7.
- (15) Veny, J.
1960. Paralelismos léxicos en los dialectos catalanes. Revista Filología Española. Madrid XLIII (1960), p. 182.
- (16) Veny, J.
1978. Estudis de geolingüística catalana. Edicions 62. Barcelona.
- (17) L'única excepció notable, tanmateix, l'hem registrada dins el volum IV de la *Bibliografia de la lengua valenciana* de J. Ribelles Comín que ha aparegut fa ben poc.
- (18) Cerdà, R.
1967. Apreciaciones generales sobre castellano /x/ → cat. (x) en el Campo de Tarragona. Revista Filología Española. Madrid. L (1967), pp. 57-96.
- (19) Cerdà, R., ídem, p. 75.